

ГЕНОЦИДНА ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ (НА ОСНОВІ ПРАЦЬ ТІМОТІ СНАЙДЕРА)

Марта Стельмах

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: marta.stelmakh2911@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4224-237X>

У статті проаналізовано тему геноцидної політики та дій російської федерації на території України у працях Тімоті Снайдера. Предметом дослідження є геноцидна складова російсько-української війни, а також причини та докази геноцидних намірів російської влади в аргументації Т. Снайдера. Виокремлено основні тези та ідеї автора щодо фактів експансіоністської позиції росії проти Української держави. Обґрунтовано необхідність визнання геноциду українців російськими військами під час повномасштабного вторгнення.

Ключові слова: російсько-українська війна; геноцид; пропаганда; Тімоті Снайдер.

1. Постановка проблеми

Війна росії проти України – це протистояння автократії із демократією, де країна-агресор порушує закони війни, а також вчиняє найсерйозніший злочин проти людства – геноцид. російський диктатор не приховує своїх мотивів й відверто говорить про ліквідацію українства. Неспровокована війна лякає світову спільноту, однак існують дискусії щодо того, чи варто вважати дії російської армії проти українців геноцидом. **Актуальність теми** полягає у необхідності дослідження звірств російської армії та риторики російської влади, адже важливо, щоб у майбутньому було задокументовано злочини РФ на території України. Тімоті Снайдер – американський історик та публіцист – наголошує, що росія мала геноцидний намір від початку російсько-української війни. Він не лише досліджує ознаки геноциду, але також розглядає причини, через які світова спільнота не готова визнати те, що відбувається в Україні, геноцидом українців.

Мета дослідження полягає у тому, щоб на прикладі праць Тімоті Снайдера з'ясувати специфіку висвітлення аргументів та доказів геноцидної складової політики росії проти України.

Завданнями наукової праці є:

- проаналізувати дискусії щодо визначення війни росії проти України геноцидною, виявити аргументи «за» та «проти»;

- дослідити докази, які наводить Тімоті Снайдер, щодо наміру російської Федерації винищити українців.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій

До сьогодні не всі держави визнали Голодомор 1932–1933 рр. в Україні геноцидом, хоча повномасштабне вторгнення стало причиною детальнішого вивчення цієї сторінки в історії України. Тому чимало країн сьогодні визнають голод 1932–1933 рр. геноцидом українців. Це стало можливо завдяки дослідженням Дж. Мейса, Р. Конквеста, С. Кульчицького, М. Рудницької, С. Костя та низки інших науковців. Сучасними дослідниками, які у своїх наукових працях, а також публіцистиці висвітлюють питання геноциду в Україні, є зокрема Т. Снайдер та Енн Еплбаум. Варто зауважити, що про питання геноциду, який вчиняє російська федерація на території України, говорять невпевнено й не готові визнати акт геноциду проти українського народу. Все ж наукові розвідки з цієї теми проводять В. А. Шабас, Н. Кеніве, Е. Фортуен, О. Еткінд. У процесі наукового дослідження використано такі **методи**: системний, порівняльний, контент-аналіз, історичний та їх комбінацію.

3. Виклад основного матеріалу дослідження

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну стало викликом для усього цивілізованого світу. Ця війна спрямована не тільки на те, щоб знищити незалежність Української держави, але й щоб винищити українців як самобутній народ. Отож, світ зіштовхнувся із геноцидною війною, але наразі не готовий це визнати.

Більш активно про це почали говорити після виявлення масового вбивства українців російськими військами у Бучі, а також статті з очевидною геноцидною риторикою, яку опублікували російські медіа, «Що Росія повинна зробити з Україною?». Звісно, це сприяло дискусіям щодо ймовірного геноциду в Україні, адже навіть зараз щодо цього немає однозначної позиції у світі. Наприклад, у статті Джорджа Райта «Війна в Україні: Росія здійснює геноцид?» наведено думки різних експертів стосовно того, чи достатньо є доказів, щоб свідчити про геноцид в Україні. Загалом, дослідники погоджуються, що росіяни вчиняють звірства на території Української держави й геноцидна риторика є зрозумілою, але чимало з них вважає, що доказів все ще замало. Наприклад, автор статті наводить аргументи професора Філіпа Сендса, який є директором Центру міжнародних судів і трибуналів Університетського коледжу Лондона: «[...] для того, щоб довести геноцид згідно з міжнародним правом, прокурор повинен встановити намір знищити групу повністю або частково. І міжнародні суди встановили дуже високий поріг доказів цього. Умисел можна встановити за прямими доказами, коли злочинці кажуть, що вбивають людей, щоб знищити групу. Але професор Сендс вважає, що у випадку України це мало ймовірно. Намір також можна визначити з моделі поведінки, «але це складно», додає він. Ще недостатньо відомо про наміри тих росіян, яких звинувачують у звірствах»¹. Однак американський історик та публічний інтелектуал Тімоті Снайдер переконаний, що вторгнення росії в Україну спочатку мало геноцидні наміри, однак міжнародна спільнота свідомо уникає називати цю війну геноцидною.

¹ Wright, G. (2022), «Ukraine war: Is Russia committing genocide?». URL: <https://web.archive.org/web/20220422194536/https://www.bbc.com/news/world-europe-61017352> (accessed 27 October 2023).

Т. Снайдер називає Володимира Путіна ультраправим диктатором й доводить, що його наміри і дії часто нагадують фантазії 1930-х років нацистської Німеччини: «Жорстокі розмови про співвітчизників за кордоном були власним пропагандистським прикриттям Гітлера, коли він знищив Чехословаччину та Польщу. Твердження Путіна про те, що сусідня країна є нелегітимним витвором міжнародного порядку, також здаються плагіатом з промов Гітлера про ці дві країни в 1938 і 1939 роках»². Зазначимо, що Тімоті Снайдер з початку агресії росії проти України говорить про паралелі пропаганди 1930-х років та сьогодення. Дослідник зазначає, що світова спільнота не помітила цього, що й вплинуло на її оцінку російської політики.

На думку історика, важливо розуміти, що деякі диктатори перекручують факти аж до спотворення реальності. Саме тому В. Путін називає українського Президента нацистом, а владу в Україні – хунтою, хоча депутатів, як і президента обирають на регулярних виборах, на яких, і на цьому часто наголошує Т. Снайдер, партії правого спрямування отримують незначні голоси. Тому слова російського президента про «денацифікацію» не мають сенсу. «Він хоче позбавити ці ключові поняття – нацисти та геноцид – будь-якого значення, розмити їх, зробити неможливими для розумного використання. Він хоче зробити так, щоб Друга світова війна чи Голокост не давали жодних загальних моральних уроків. Такі слова, як «геноцид» чи «нацист», мають стати іграшками постмодерного диктатора»³, – зауважує історик. Однак, зауважмо, що у статті 2 Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду і покарання за нього зазначено, що під геноцидом розуміють такі дії, чинені з наміром знищити, цілком чи частково, яку-небудь національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку: а) убивство членів такої групи; б) заподіяння серйозних тілесних ушкоджень чи розумового розладу членам такої групи; с) навмисне створення для якої-небудь групи таких життєвих умов, що розраховані на повне чи часткове фізичне знищення її; d) міри, розраховані на запобігання дітородіння в середовищі такої групи; e) насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу⁴.

Завдання російського президента В. Путіна – знищити світовий порядок, висміяти інституції, які захищають права людини, піддати сумніву незалежність не лише України, але й інших держав, які були у складі Радянського Союзу, а зараз – розмити концепцію «геноциду» та законів і звичаїв війни. У статті «“Геноцид” та геноцид. Як розмови Путіна про звірства призводять до звірств» Тімоті Снайдер наголошує: «Вторгнення в країну без жодного виправдання є злочином. А напад на лідерів нації справді є геноцидом. Пусті розмови про звірства готують шлях для повного звірства. Це стиль путінського режиму: проникнути всередину понять та інститутів, необ-

² Snyder, T. (2022), ««Genocide» and Genocide. How Putin’s atrocity talk leads to atrocities», available at: https://snyder.substack.com/p/genocide-and-genocide?utm_source=%2Fsearch%2FGenocide&utm_medium=reader2 (accessed 27 October 2023).

³ Snyder, T. (2022), ««Genocide» and Genocide. How Putin’s atrocity talk leads to atrocities», available at: https://snyder.substack.com/p/genocide-and-genocide?utm_source=%2Fsearch%2FGenocide&utm_medium=reader2 (accessed 27 October 2023).

⁴ United Nations (1948), “Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide”, available at: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/genocide-conv-1948> (accessed 27 October 2023).

хідних для гідного суспільного життя, висміяти їх і тим самим розчистити шлях вбивчому нігілізму»⁵.

Міжнародна спільнота часто говорить про те, що немає документів, які б свідчили про намір скоїти геноцид проти українського народу російською федерацією. Тімоті Снайдер наголошує, що таких доказів немає, але й ніколи раніше не існувало нічого подібного. Однак, росія спромоглася видати своєрідний посібник геноциду, як його називає історик. Американський дослідник вважає статтю, яка була опублікована у виданні «РИА Новости» 3 квітня 2022 р., програмою повного знищення української нації як такої⁶. Він акцентує увагу на тому, що росія є центром фашизму, а також укотре зауважує, що російська маніпуляція не апелює до реальної історії фашизму та його фактичних злочинів, а перекручує історичні дані так, щоб констатувати: росія не може бути нацистською, які б звірства не чинили росіяни, бо ж нацистами є ті українці, які відмовляються ідентифікувати себе росіянами. Вважаємо, що з огляду на те, що російська пропаганда успішно діяла і подекуди продовжує поширюватися в європейських країнах, уроки історії не були вивчені, а пасивність та ігнорування щодо минулого призвело до його викривлення та маніпуляцій.

Тімоті Снайдер наголошує, що цей російський посібник геноциду, опублікований у медіа, є одним з найбільш відкритих геноцидних документів, які він бачив. «Мені як історика масових вбивств важко згадати багато прикладів, коли держави відкрито рекламують геноцидний характер своїх власних дій саме у той момент, коли ці дії стають загальновідомими. З юридичного погляду, наявність такого тексту (у ширшому контексті подібних заяв і неодноразового заперечення Володимиром Путіним існування України) робить звинувачення в геноциді набагато легшим. Юридично геноцид означає обидві дії, які повністю або частково знищують групу, поєднані з певним наміром зробити це. росія зробила вчинок і зізналася в намірах»⁷, – підсумовує історик.

Публіцист Тімоті Снайдер, як ми зазначали вище, переконаний, що війна росії проти України відразу була геноцидною, однак автор розуміє, що світова спільнота не готова це визнати. 26 жовтня 2022 р. у Центрі єврейських студій імені Еллі Візеля в партнерстві з Центром вивчення Європи Т. Снайдер прочитав лекцію, де пояснив геноцидну складову у російсько-українській війні. Зокрема, він виділив 5 способів, або аргументів, якими апелює світ, щоб уникати того, що у XXI сторіччі відбувається геноцид проти європейської держави.

Першим аргументом, який використовує міжнародна спільнота, щоб не називати геноцид геноцидом, є переконання, що в Україні відбуваються й інші злочини, тому не варто акцентувати увагу саме на цьому. Т. Снайдер погоджується, що цю війну можна охарактеризувати й іншими термінами, однак це не заперечує акт гено-

⁵ Snyder, T. (2022), ««Genocide» and Genocide. How Putin's atrocity talk leads to atrocities», available at: https://snyder.substack.com/p/genocide-and-genocide?utm_source=%2Fsearch%2FGenocide&utm_medium=reader2 (accessed 27 October 2023).

⁶ Snyder, T. (2022), «Russia's genocide handbook The evidence of atrocity and of intent mounts», available at: https://snyder.substack.com/p/russias-genocide-handbook?utm_source=profile&utm_medium=reader2 (accessed 27 October 2023).

⁷ Snyder, T. (2022), «Russia's genocide handbook The evidence of atrocity and of intent mounts», available at: https://snyder.substack.com/p/russias-genocide-handbook?utm_source=profile&utm_medium=reader2 (accessed 27 October 2023).

циду, який також відбувається. **Другий** аргумент – ми ніколи не зможемо переслідувати чи затримувати злочинців, тому нема сенсу таким чином називати дії росіян на території України. Однак публіцист наголошує на тому, що фіксувати злочини потрібно не лише для того, щоб були докази для майбутнього судового переслідування, але й для того, щоб майбутні покоління ідентифікували ці події як геноцидну війну росії проти України.

Третє можливе заперечення – це не схоже на обов'язкові елементи геноциду, тому це не він. Американський публіцист зауважує, що часто світова спільнота відмежовується, аргументуючи це тим, що події відбуваються десь далеко, не тут; а заперечення геноциду, відсутність солідарності насправді може бути планом геноцидних дій. **Четвертий** аргумент полягає у відмінності юридичного визначення геноциду та тим, як його розуміють люди. Таким чином, публіцист перелічує дії, які згідно з Конвенцією про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, яку було ухвалено 1948 року, означають геноцид й наводить приклади таких дій, вчинених російською федерацією проти Української держави. Варто зазначити, що навіть одна із п'яти дій, які визначено у статті 2 Конвенції, є геноцидом, російське ж правління застосовує усі можливі види геноцидних діянь.

П'ятим та останнім запереченням щодо визначення війни росії проти України геноцидом є питання наміру. У Конвенції чітко зазначено, дії, які ми називаємо геноцидними, повинні бути вчинені із наміром знищити повністю або частково національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку. Публіцист вважає, що люди часто відводять погляд, аргументуючи тим, що ми не можемо довести намір російського вторгнення як можливість знищити українську націю. На його думку, не існує документів, які б це підтверджували. Т. Снайдер зазначає, що ніколи не існувало й зараз немає офіційних документів, в яких лідер країни зізнається у намірах винищення народу. Він навіть наголошує, що не існує жодного наказу про Голокост від Адольфа Гітлера. Однак це не заперечує факту свідомого винищення євреїв, адже існує чимало інших доказів, які це доводять. Тож і сьогодні існує безліч прикладів геноцидних дій на території України. «Проблема не в тому, що нам бракує доказів наміру, я думаю, проблема полягає в тому, що ми переповнені доказами наміру [...]. Я кажу, що проблема не у відсутності наміру, а у надлишку доказів намірів геноциду, що змушує нас підняти стандарти, і це стає ще одним способом відвернутися від цього»⁸, – такий висновок робить історик щодо дискусій про наміри російської війни.

Очевидно, що російська пропаганда намагається впливати на свідомість людей за кордоном, «відбілювати» дії росіян й виправдовувати свою експансіоністську війну, зокрема наводячи безглузді аргументи щодо необхідності вторгнення в Україну задля захисту російськомовних громадян. Таким чином, питання наміру стає дискусійним на міжнародній арені. Тому важливими є погляди Тімоті Снайдера – дослідника масових злочинів в історії Європи. Адже саме його знання дають йому змогу визначити 9 ознак, які доводять геноцидний намір у війні. Зазначимо їх:

- 1) колоніальна
- 2) апологізм

⁸ Snyder, T. (2022), «The War in Ukraine & the Question of Genocide», available at: <https://www.bu.edu/jewishstudies/2022/10/26/the-war-in-ukraine-the-question-of-genocide-featuring-professor-timothy-snyder/> (accessed 27 October 2023).

- 3) дегуманізаційна
- 4) нарцисична
- 5) ескалаційна
- 6) метафізична
- 7) фашистська
- 8) теорія заміни
- 9) винятковість.

Першою ознакою, яка може вказувати на геноцидні мотиви, є колоніальна мова, яка, власне, й походить з історії європейського та іншого колоніалізму. Розуміємо, що головною тезою російської пропаганди є переконання, що Україна є недодержавою або ж що її зовсім не існує. Історик зауважує, що це було цілком звичним явищем для відносин європейської колоніальної держави з політичною чи соціальною групою, з якою вона зіштовхувалася. Він наголошує, що сила імперською позиції дозволяє визначати, хто існує чи існував, а хто – ні. Другою ознакою чи геноцидною мовою є апологізм: наше ставлення до певної події в минулому розкриває наш конкретний намір змінити майбутнє⁹. Як приклад, історик вказує на неонацистів, які заперечують Голокост. Автор переконаний, що так вони б хотіли, аби це страхіття повторилося. Схоже бачимо й у російській федерації, де заперечується Голодомор чи коаліція Сталіна із Гітлером на початку Другої світової війни.

Третьою ознакою геноцидного наміру є використання дегуманізаційної мови. Тімоті Снайдер наголошує, що твердження Володимира Путіна про те, що України не існує, подається у специфічний спосіб: українців не існує, вони не прив'язані до цієї землі, ці люди є спокушені чи то німцями, чи то поляками, чи то Європейським Союзом, або Америкою, й саме від цих зовнішніх сил й походить їхнє відчуття українства та їх ідеї, і це робить їх небезпечними. Наголосимо, що знищення українців, їх традицій, звичаїв було завданням російських правителів впродовж поколінь. Використовувалося чимало пропаганди, маніпуляцій, фізичної ліквідації інтелігенції, щоб не лише світова спільнота не могла ідентифікувати українців як націю, а й сам народ не знав свого коріння.

Четвертий фактор геноцидної мови, що може бути ознакою наміру, – нарцисичний. Тімоті Снайдер пояснює це так: «[...] ти не знаєш, хто ти є, доки не подивися на когось іншого. Тому весь геноцид залежить від тебе, і все це через твою потребу самовизначення. І це може здатися досить жорстоким, але цілком можливо визначити себе в опозиції до інших, і вчинення геноциду є способом визначення себе. Коли Путін каже, що він проводить деукраїнізацію, або денацифікацію, або десатанізацію, він каже, що ми росіяни існуємо настільки, наскільки ми виконуємо цей проект вправлення інших людей або знищення деяких інших людей»¹⁰. До того ж, історик зауважує, що російське вторгнення змусило сумніватися у тому, що таке росія, які в

⁹ Snyder, T. (2022), «The War in Ukraine & the Question of Genocide», available at: <https://www.bu.edu/jewishstudies/2022/10/26/the-war-in-ukraine-the-question-of-genocide-featuring-professor-timothy-snyder/> (accessed 27 October 2023).

¹⁰ Snyder, T. (2022), «The War in Ukraine & the Question of Genocide», available at: <https://www.bu.edu/jewishstudies/2022/10/26/the-war-in-ukraine-the-question-of-genocide-featuring-professor-timothy-snyder/> (accessed 27 October 2023).

неї цілі та майбутнє. Дослідник вважає, що під час цієї війни визначення росії було звужено самим російським керівництвом до проєкту знищення України¹¹.

Наступна ознака – ескалаційна. На початку повномасштабного вторгнення російська влада заперечувала існування української нації, але виявляється, що вона існує й дає відсіч. Як пояснити росіянам, чому держава, яка начебто не існує, а її представники нікчемні сатаністи досі непереможена й війна триває? Російська пропаганда наголошує, що це слугує підтвердженням того, що українці є агентами Європейського Союзу чи Америки, адже більшість міжнародної спільноти допомагає українцям у боротьбі, навіть більше, це підтверджує необхідність ліквідації українців.

Шоста ознака геноцидного наміру метафізична. Аналізуючи ці ознаки, Тімоті Снайдер проводить паралелі із нацистською владою та їх аргументами щодо необхідності вбивства євреїв. Відтак історик пригадає, що Гітлер поширював тезу про те, що євреї поширюють психічні захворювання й зауважує, що путінська пропаганда часто називає українців росіянами, які є психічно хворими. Така ж і теза про те, що українці одержимі сатаною. Часто цю ідею щодо десатанізації українців сприймають як жарт, втім публіцист вважає, що до цього варто ставитися серйозно, бо ж російське правління маніпулювало тим, що Україна та росія поєднані Богом, адже в цих державах одна релігія та церква й кожен, хто заперечує цей зв'язок – ворог.

Автор поєднує метафізичну ознаку з наступною, сьомою – фашизмом, чи фашистською метафізикою. Тімоті Снайдер вважає, що Путін вірить у те, що росія має місію – повернути світ до певної цілісності, а це означає, що будь-які дії росіян є виправданими та прощеними, бо це ж частина плану для порятунку світу. «Росія завжди невинна, вірна. Справа не тільки в тому, що Росія прощена, Росія завжди невинна, тому що Росія – єдина надія на відновлення світу, і тільки-но ви повірите в це, то багато інших речей починають ставати на свої місця»¹², – зауважив історик.

Восьмою ознакою є теорія заміни. Історик переконаний, що російський президент хвилюється про те, що його раса буде переповнена неросіянами чи неправославними, тому підтримує сучасну теорію заміщення рас чи народів. Тімоті Снайдер підкреслює, що намір геноциду спрямований не лише на українців. Бо ж російська федерація у непропорційних кількостях відправляє на війну проти України чоловіків, які є представниками корінних груп з Кавказу та Азії. Очевидно, що це вплине на майбутнє, розвиток та збереження цих груп. З цією ж метою окупанти депортують українських жінок та дітей до росії, адже це є представники «їхньої» раси. Найбільш гірким, на думку Снайдера, є випадок з кримськими татарами. Адже цей народ став жертвою сталінських етнічних чисток. Згодом кримські татари повернулися в Україну, а потім, у 2014 році, коли Кримський півострів було окуповано, вони знову зазнали різних утисків. Сьогодні ж російське керівництво мобілізує їх для війни в Україні. Останньою ознакою, що свідчить про геноцидні наміри, є ідея винятковості. Публіцист зауважує, що російська влада впевнена в тому, що на неї правила й закони не поширюються.

¹¹ Snyder, T. (2022), «The War in Ukraine & the Question of Genocide», available at: <https://www.bu.edu/jewishstudies/2022/10/26/the-war-in-ukraine-the-question-of-genocide-featuring-professor-timothy-snyder/> (accessed 27 October 2023).

¹² Snyder, T. (2022), «The War in Ukraine & the Question of Genocide», available at: <https://www.bu.edu/jewishstudies/2022/10/26/the-war-in-ukraine-the-question-of-genocide-featuring-professor-timothy-snyder/> (accessed 27 October 2023).

Отож, аналізуючи категорії, які пропонує Тімоті Снайдер, щоб довести геноцидні наміри росії у війні проти України, бачимо, що їх реалізація російською владою є очевидною. російська федерація переконана, що чинить правильно, називає свою війну «священною» і неодноразово повторює, що вторгнення було необхідне. Незважаючи на підтримку України та осуд дій росії з боку міжнародної спільноти, світ не поспішає називати цю війну геноцидною, хоча, на думку Т. Снайдера, знає, що відбувається саме геноцид. Історик пояснює світову позицію так: визнання геноциду означає, що має бути більше дій та зусиль, щоб зупини це, до того ж виникає запитання: чому міжнародна спільнота не діяла раніше.

Сьогодні Україна максимально докладлає зусиль для того, щоб геноцид українців російськими військами під час повномасштабного вторгнення визнано якомога більше країн, тому важливо збирати та оприлюднювати докази геноцидних дій росіян. Анна Огречук, президентка Асоціації правників України, керуюча партнерка LCF, підготувала статтю для «Радіо Свобода» під назвою «Чому війна Росії проти України є геноцидом українського народу», в якій розглянула Конвенцію про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, охарактеризувала факти геноциду, які вчиняють російські війська проти українців. Крім цього, А. Огречук наголошує на важливості та змінах, які нестиме визнання російської війни геноцидною: «По-перше, кримінальне переслідування саме за злочин геноциду раз та назавжди поставить крапку у дискусіях про братні народи, що нам нав'язують не лише пропаганда росії, а і лідери низки європейських країн. По-друге, це підсилить санкції та продовжить режим ізоляції росії від цивілізованого світу. Це врешті приведе до неспроможності рф продовжувати та планувати агресію в перспективі. І, мабуть, найважливіше, світ вимушений буде розпочати діалог щодо переформатування системи світової безпеки»¹³. У 2022 р. відбулося віртуальне засідання Гельсинської комісії з питань безпеки та співробітництва в Європі в Конгресі США, де обговорили злочини російської влади проти українців, зокрема їх геноцидні ознаки. У засіданні також брав участь Тімоті Снайдер. Бачимо, що обговорення має результати: 43 країни та Європейський Союз опублікували спільну заяву щодо підтримки наміру України засудити Російську Федерацію за Конвенцією про запобігання злочину геноциду та покарання за нього¹⁴.

Винищення українців росією має історичну тяглість. Чимало країн лише зараз визнано Голодомор 1932–1933 років в Україні геноцидом. Важливо, щоб експансіоністську та геноцидну політику було засуджено зараз, а не через десятки років, адже так винні нарешті будуть покарані. Звідси виникає питання колективної відповідальності та колективної провини росіян. Тімоті Снайдер розрізняє ці два поняття й зауважує: «[...] я вважаю важливим повторювати: геноцид – це відповідальність кожного, бо це робиться з іншим народом, але це робиться в ім'я мого народу, до того ж занадто багато людей залучено до цього, і риторика підтримки геноциду є дуже поширеною. Натомість, колективна провина – це зовсім інше. Я вважаю, що,

¹³ Огречук, А. (2022), «Чому війна Росії проти України є геноцидом українського народу», доступно за адресою: [Чому війна Росії проти України є геноцидом українського народу | LCF](#) (дата перегляду 27 жовтня 2023).

¹⁴ European Commission (2022), “Joint statement on supporting Ukraine’s ICJ proceedings”, available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_4509 (accessed 27 October 2023).

на відміну від відповідальності, колективної провини не існує. Юридично вона має бути покладена на конкретну особу, а от відповідальність існує: якщо ти громадянин Росії і хочеш, щоб Росія була іншою, кращою, то ти маєш нести відповідальність»¹⁵. Підсумуємо наше дослідження тезою історика про те, що для того, аби відповісти за скоєне, росіянам потрібно почати робити правильні речі, однак це стане можливо, якщо росія програє війну і знатиме, що вона її програла.

4. Результати і перспективи подальших досліджень обговорення

До війни росії проти України прикута увага всього світу. Злочини РФ висвітлюються та документуються, однак світова спільнота й досі неготова назвати цю війну геноцидною. Зазвичай дослідники та журналісти розглядають злочинні дії російських військ й менше їхні безпосередні наміри та історичну тяглість російської політики щодо українців. Ми ж у роботі підкреслили докази, які можуть свідчити про наміри геноциду та причини, які не дозволяють світові визнати це, покликаючись на роботи історика Тімоті Снайдера. Риторика Т. Снайдера спрямована на доведення геноцидного характеру діянь росії, а також на висвітлення ризиків, які виникнуть, якщо світова спільнота не визнає російського наміру свідомого винищення українців як нації. Оскільки публіцист продовжує вивчати історичний контекст у російсько-українській війні та висвітлювати українську тематику за кордоном, бачимо потребу в подальшому вивченні його праць.

5. Висновки

Повномасштабна фаза війни росії проти України виявляє все більше звірств та порушень міжнародних законів та звичаїв ведення війни з боку російських військ. Після звільнення Збройними силами України Київської області та опублікування статті «Що Росія повинна зробити з Україною?» світова спільнота все частіше почала дискутувати щодо того, чи варто називати цю війну геноцидною. Тімоті Снайдер досліджує історичну тяглість російсько-українських відносин, висвітлює причини та мотив російської агресії проти України і стверджує, що війна РФ проти України відразу була геноцидною. Він також зауважує, що влада країни-терориста робить все для того, що позбавити понять «нацист» та «геноцид» будь-якого значення, а історія Голокосту чи Другої світової війни не привносила жодних уроків майбутнім поколінням.

Окрім цього, Тімоті Снайдер зауважує, що сьогодні світова спільнота перевантажена доказами наміру геноциду, який вчиняє росія, і саме це є проблемою, бо це змушує збільшити стандарти, щоб визнати цей найжахливіший злочин. Тому автор наводить дев'ять ознак, які вказують на те, що у росії є намір вчинити геноцид проти українців: колоніальна, апологізм, дегуманізаційна, нарцисична, ескалаційна, метафізична, фашистська, заміна та ознака винятковості. Тема України та її боротьба є предметом дослідження публіцистичних та наукових праць Тімоті Снайдера. Дослідник підтримує український спротив і наголошує на тому, що світова спільнота має підтримувати українців.

¹⁵ Сидоренко, С. (2022), «Шлях до геноциду, фашизм Путіна та відповідальність усіх росіян: інтерв'ю Тімоті Снайдера», доступно за адресою: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2023/09/11/7169138/> (дата перегляду 27 жовтня 2023).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. European Commission (2022), “Joint statement on supporting Ukraine’s ICJ proceedings”, available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_4509 (accessed 27 October 2023).
2. Snyder, T. (2022), “«Genocide» and Genocide. How Putin’s atrocity talk leads to atrocities”, available at: https://snyder.substack.com/p/genocide-and-genocide?utm_source=%2Fsearch%2FGenocide&utm_medium=reader2 (accessed 27 October 2023).
3. Snyder, T. (2022), “Russia’s genocide handbook The evidence of atrocity and of intent mounts”, available at: https://snyder.substack.com/p/russias-genocide-handbook?utm_source=profile&utm_medium=reader2 (accessed 27 October 2023).
4. Snyder, T. (2022), “The War in Ukraine & the Question of Genocide”, available at: <https://www.bu.edu/jewishstudies/2022/10/26/the-war-in-ukraine-the-question-of-genocide-featuring-professor-timothy-snyder/> (accessed 27 October 2023).
5. United Nations (1948), “Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide”, available at: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/genocide-conv-1948> (accessed 27 October 2023).
6. Wright, G. (2022), “Ukraine war: Is Russia committing genocide?”, available at: <https://web.archive.org/web/20220422194536/https://www.bbc.com/news/world-europe-61017352> (accessed 27 October 2023).
7. Огречук, А. (2022), «Чому війна Росії проти України є геноцидом українського народу», доступно за адресою: [Чому війна Росії проти України є геноцидом українського народу | LCF](#) (дата перегляду 27 жовтня 2023).
8. Сидоренко, С. (2022), «Шлях до геноциду, фашизм Путіна та відповідальність усіх росіян: інтерв’ю Тімоті Снайдера», доступно за адресою: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2023/09/11/7169138/> (дата перегляду 27 жовтня 2023).

REFERENCES

1. European Commission (2022), “Joint statement on supporting Ukraine’s ICJ proceedings”, available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_4509 (accessed 27 October 2023).
2. Snyder, T. (2022), “«Genocide» and Genocide. How Putin’s atrocity talk leads to atrocities”, available at: https://snyder.substack.com/p/genocide-and-genocide?utm_source=%2Fsearch%2FGenocide&utm_medium=reader2 (accessed 27 October 2023).
3. Snyder, T. (2022), “Russia’s genocide handbook The evidence of atrocity and of intent mounts”, available at: https://snyder.substack.com/p/russias-genocide-handbook?utm_source=profile&utm_medium=reader2 (accessed 27 October 2023).
4. Snyder, T. (2022), “The War in Ukraine & the Question of Genocide”, available at: <https://www.bu.edu/jewishstudies/2022/10/26/the-war-in-ukraine-the-question-of-genocide-featuring-professor-timothy-snyder/> (accessed 27 October 2023).
5. United Nations (1948), “Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide”, available at: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/genocide-conv-1948> (accessed 27 October 2023).

6. Wright, G. (2022), “Ukraine war: Is Russia committing genocide?”, available at: <https://web.archive.org/web/20220422194536/https://www.bbc.com/news/world-europe-61017352> (accessed 27 October 2023).
7. Ohrenchuk, A. (2022), “Why Russia’s war against Ukraine is a genocide of the Ukrainian people”, available at: [Чому війна Росії проти України є геноцидом українського народу | LCF](#) (accessed: 27 October 2023).
8. Sydorenko, S. (2022), “The Road to Genocide, Putin’s Fascism and the Responsibility of All Russians: An Interview with Timothy Snyder”, available at: <https://www.euointegration.com.ua/interview/2023/09/11/7169138/> (accessed 27 October 2023).

RUSSIA’S GENOCIDAL WAR AGAINST UKRAINE: THE QUESTION OF QUALIFICATION (BASED ON TIMOTHY SNYDER’S WORKS)

Marta Stelmakh

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79004, Lviv, Ukraine
e-mail: marta.stelmakh2911@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4224-237X>*

The article analyses the topic of the genocidal policy and actions of the Russian Federation on the territory of Ukraine in the works of Timothy Snyder. The subject of the research is the genocidal component of the Russian-Ukrainian war, as well as the reasons and evidence of the genocidal intentions of the Russian authorities in Timothy Snyder’s reasoning. The objective of the study is to establish the specifics of the elucidation of the reasons and evidence of the genocidal component in Russia’s policy against Ukraine in the scientist’s writings. The following methods were used in the process of scientific research: systematic, comparative, content analysis, historical, and their combination.

The research highlights the main theses and ideas of the author regarding the facts of Russia’s expansionist position against Ukraine. Moreover, the study specifies the main theses of the author, which he uses to explain the reluctance of the world community to recognise the war in Ukraine as genocidal. In addition to this, the research states and describes nine features presented by Timothy Snyder to prove the intentions of the Russian Federation to exterminate Ukrainians as a nation. He also notes that the authorities of the terrorist country are doing everything to deprive the concepts of “Nazi” and “genocide” of any meaning, as well as make sure that the history of the Holocaust or the Second World War does not bring any lessons to future generations.

The findings of our research are important for journalists and scholars who cover and examine the Russian-Ukrainian War and its historical context. In addition, they will aid our country in confronting the propaganda and lies spread by the Russian Federation, because Timothy Snyder explores the topic of Ukraine, as well as the longevity of Russian-Ukrainian relations in his works.

Keywords: Russian-Ukrainian war; genocide; propaganda; Timothy Snyder.